

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

היכל שמיני
קובץ שלשלת האור
שער ראשון

מאמר

שאו את ראש – תרפ"ב

מכבוד קדושת

אדמו"ר יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הר אשונה מכת"ק

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושמונה לבריאה

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ת ר' משה הלוי וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

בניהם ובנותיהם

הרה"ת שלמה הלוי וזוגתו מרת חנה, ובתם רחל ובנם ישי הלוי

מרת זיסי ובעלה הרה"ת אהרן משה גראָסבוים

בנותיהם ובנם חי' מושקא, חנה מרים, יאשא ליבא,

אברהם אליעזר ושיינא

מרת חנה ובעלה הרה"ת שניאור זלמן שפירא

ובניהם מנחם מענדל, חיים צבי הירש ואברהם אליעזר

הרה"ת יוחנן הלוי וזוגתו מרת אסתר יהודית

ובנותיהם מושקא, ברכה רבקה וזיסי

מרת חי' ובעלה הרה"ת חיים הלל מטוסוב

ובנם מנחם מענדל

הרה"ת שמואל זאנוויל הלוי וזוגתו מרת לאה

מושקא

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קליין

היום, ובפרט להמעמיקים א"ע כמו"מ ביותר, ואינו רק בדרך כלי בלבד, דאצלם נשכח הכל, וכ"ז הוא לפי דגם בהנה"ב יש בו דעת, והדעת דנה"ב הוא להיפך לגמרי מהדעת דנה"א מן הקצה אל הקצה ממש, דדעת דנה"ב נוטה לבחור ברע ח", אלא כי הוא ית' יעמוד לימין אביון להושיעו⁶⁷⁸, ואלמלא זאת לא הי' ביכולת האדם להנצל מן החטא בפועל ח"ו⁶⁷⁹ ע"י התגברות דעת דנה"ב שנוטה לבחור ברע, והעיקר בזה הוא שמראה טוב טעם בבחירתו, אבל בתפלה נהפוך הוא דאז הוא התגברות הדעת דנה"א לבחור בטוב האלקי ולמאוס בכל דבר המונע לאלקו' ולא דוקא רע גמור, אלא גם תאוה חומרית, אף שהוא בעצם בדברים המותרים אבל אינו הכרח כ"א למלאות תאוות נפשו ה"ז מונע ומעכב להרגיש (אייף צוא דער הערין) אור אלקי אינו רוצה בזה בשום אופן וזהו שאנו מבקשים בתפלה וחנונו מאתך חכ' בינה ודעת, עיקר הבקשה הוא על הדעת, דלהיות הדעת הוא המבדיל בין טוב לרע והוא דעת המטה לטוב, וזהו אתה חונן לאדם דעת ואי' באבודיהם⁶⁸⁰ שהוא ע"ש⁶⁸¹ וחנותי את אשר אחון, דאתה הוא בחי' העצמות, ונק' אתה לנוכח דשם שמים שגור בפי כל⁶⁸², בפי תינוקות ועמי הארץ⁶⁸³, אַלע וייסין וער עצמות איז, ואינו מושג גם להנצל היותר ראשון וקדמון, הנה אתה בחי' העצמות הוא חונן במתנת חנם לאדם דעת, דעת דקדושה לבחור בטוב האלקי, ונמצא הרי יש כאן ב' דיעות, הא' דיעה אלקית דנה"א הנק' יצ"ט, שהוא שופט כמו הדיין השופט הדבר משפט עפ"י שכלו והבנתו, ומכיר בדעתו אמיתית הענין, והיינו שהדעת נוטה לכאן להכריע שהוא כך וכך, והב' היא דיעה רעה של היצה"ר שהוא הנה"ב, וזהו בינונים זה וזה שופטן ב' שופטים עם ב' דיעות הפכים, הא' היא דיעה טובה, היינו לבחור בטוב אלקי ולמאוס ברע, והב' היא דיעה הפכית מזה ממש, והוא לבחור ברע ולמאוס ח"ו ולמאן בהטוב האלקי, וזהו שהאדם על רצונו יש ב' שופטים אותו, זה נוטה לטוב זה נוטה להפכו ממש, וזהו בינונים זה וזה שופטן כו'.

ועפ"י יובן מ"ש שאו את ראש כו' דענין הנשיאות ראש להרים בחי' הראש, דנה"א ונה"ב הם מוחין ומדות¹⁶⁶, והגם דגם בנה"ב יש מוחין והו"ע הדעת הנ"ל, אבל עיקרו מדות¹⁶⁶, ולכן בבואם במדבר שהיא מקו' צי' ושמו⁶⁸⁴, נצטוו משה בחי' דעת להרים ראש כל ישראל להגביר דעת דנה"א על הנה"ב כו'.

(678) תהלים קט, לא.

(679) ראה קידושין ל, ב.

(680) במקומו.

(681) תשא לג, יט.

(682) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע' יב. ענינים ע' סח. ע' ע. תורת חיים מקץ רטו, ג. שער

תשובה ח"א ח, ב. מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' קמב. סה"מ תרנ"ד ע' מג. תרפ"ט ע' 20. וש"נ.

(683) ראה תו"א וירא יד, ב.

(684) ע"פ צפני' ב, יג.

MA'AMAR

SEU ES ROSH (#7) 5682

Copyright © 2008

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 778-4148

editor@kehot.com

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

Printed in Israel

נדפס בבית-ספר לדפוס „יד החמשה“, כפר-חב"ד. טלפון: 03-9606-237

מתעורר ואינו מתפעל מזה כלל שאינו עושה בו שום הוזה כלל, והוא לפי שלבו רחוק מעניני עולם, ואין זה שהוא למעלה מענינים החומרים בלבד, (דאָס איז ניט מער ניט ואיילע ער שטייט העכער ויא ענינים הגשמים) דזה שעומדי' למעלה מענינים החומרים הוא רק חקיקה מבחוץ (שוהו עבודה דפסוד"ז כנ"ל) כ"א לפי שפעל הביטול והחלישות דהרצון דהנה"ט, שזהו חקיקה מבפנים ומשו"ז הוא אינו מתפעל ואינו מתעורר מעניני העולם, ולכן העדר ההתפעלות והעדר ההוזה מעניני עולם הוא הוראה שפעל וגרם חלישות כחות הנה"ט ע"י עבודתו בתפלה, ומי שלא הגיע למדרי' כזו בעבודתו בתפלה, והיינו דלאחר התפלה כשבא בעניני עולם ה"ה מתעורר ומתפעל מהם זהו הורא' שעדיין לא פעל שום בירור ותיקון בכחות הטבעיים דהנה"ב בעבודתו בתפלה, ובנקל יותר שיבוא ח"ו לידי מכשול, ובכ"ז אין זה הוראה שהבחירה שלו בתפלה היתה שלא באמת, דיכול היות וקרוב הדבר אשר בעמדו בתפלה היתה בחירתו אמיתית, ואחר התפלה בבואו בעניני עולם מתעורר להיות נמשך אחרי החומריות, והוא לפי שבעת התפלה אז הכחות דנה"א הם בהתפשטות כנ"ל, והרצון דנה"ב הוא בצמצום וכיווץ ולכן אז מצד האמת דנה"א בוחר בטוב האלקי, ואחר התפלה בבואו בעניני עולם, ומתפשטים כחות הנה"ט ורצונו, אז בהגיעו לפועל דבר יכול היות אשר לפי שעה ישכח לגמרי על הביטול דתפלה, ויומשך אחרי העניני החומריים עד אשר נזכר על רושם עבודתו שבתפלה וחוזר וניער עכ"פ בקצרה להיות נמנע מהפעולות הלא טובות, ולהיות מעצור לרוחו בכל הענינים החומרים, דכן הוא גם ביושבי אהל, ומכ"ש בעלי עסקים ההולכים כל היום בעניניהם וטרדותיהם, הנה במשך היום, ברוב הענינים, וביותר בהדברים הנסרכים אל העסק והמסחר אשר אינם מעיקרי העסק כלל הרי קרוב הדבר כי ישכחו לגמרי על טיב פעולתם בתפלה, ונמחק ונשכח לגמרי כל רושם טוב מעבודתם בתפלה, ורק צדקה תרומם נפשם כו'⁶⁷⁶.

(מ) **והנה** גם במי שעובד עבודתו בתפלה כדבעי הנה לאחר התפלה אינו כמו בתפלה כלל, דבתפלה הרי אינו שייך לעניני העולם כלל, ואחר התפלה הרי יש לו שייכו' עכ"פ לעניני העולם, וכך היא המדה בשרש העבודה שבסדר ההשתל' דהלא אי' בזהר⁶⁷⁷ נהמא אפום חרבא ליכול, דגם מי שהתפלל כדבעי ומ"מ צ"ל מלחמה באכילה, דבאכילה הרי נכלל בזה כל עניני הבירורים, והיינו דגם כאשר פעל חלישות הכחות הטבעיים דנה"ב ומ"מ אינו דומה כמו שהוא אחר התפלה בעניני עולם, לכמו שהוא בעת התפלה, דרק מי שפעל היפוך טבע הנה"ט שלו ושינה צורתו לגמרי אז הוא בכל עת בשוה, אבל במי שפעל רק חלישות כחות הנה"ט בלבד, יכול היות אשר בבואו לאחר התפלה בעניני העולם הנה לפי שעה ישכח הביטול והבחירה שפעל בעצמו בתפלה, עד שנזכר ע"ז אח"כ וחוזר וניער וישומו עכ"פ בעבודתו כל

ב"ה.

פתח דבר

לקראת ש"פ במדבר הבעל"ט, הננו מוציאים לאור – בפעם הראשונה מכת"ק – את המאמר ד"ה שאו את ראש גו' אשר לכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ משנת תרפ"ב (תדפיס מספר המאמרים תרפ"ב שמכינים עתה לדפוס*), והוא המאמר השביעי מהמשך מצה זו תרפ"ב.

*

לתועלת הלומדים באו בשולי הגליון מראה מקומות וציונים – נערכו ע"י הרה"ת ר' אהרן לייב (בהרשד"ב) שי' ראסקין.

מערכת „אוצר החסידים“

כ"א אייר, ה'תשס"ח
ברוקלין, ניו.

(* בהזדמנות זו אנו פונים לכל לומדי ומעיני המאמרים שבאם יש להם איזו שהיא הערה או תיקון טעות וכיו"ב נא לשלחם למערכת „אוצר החסידים“, 770 איסטערן פארקוויי, ברוקלין, ניו. או בדואר אלקטרוני: editor@kehot.com, כדי שנוכל לתקנם בעת הדפסת הספר.

(676) ע"פ משלי יד, לד.

(677) ח"ג קפח, ב. וראה סה"מ תרנ"ט ע' קס ואילך. תש"ד ע' 103 ואילך.

והנה בכללית העבודה הרי יש ב' אופני עבודה מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה, וכמו שהוא בלימוד ופתיחת החושים לפעמים פתיחת החושים הוא בסדר והדרגא מתחתון לעליון דתחל' הוא מרגיל עצמו בשכל קל, ואח"כ עולה אל שכל עליון ממנו, וכה הלך יהלוך בעילוי אחר עילוי ממדרי' למדריגה, עד כי יגדל מאד בכלים רחבי' לקבל שכלים עמוקים, ולפעמים הנה הרב החכם פותח חושי המקבל ע"י גילוי שכל עמוק ביותר לפי ערך חושי המקבל, אשר לרגע הראשונה מתבלבלים ומשתוממים חושי המקבל, אמנם אח"כ הנה עי"ז דוקא נפתחים אצלו כלי שכלו בדרך ממילא הרבה יותר, מאשר יהי' פתיחתן ע"י דרגות הנ"ל (אך זה יכול להיות רק ע"י רב וחכם כו') וכמו"כ הוא בעבודה דלפעמי' הנה תיקון המדות בא ע"י עבודה ויגיעה מלמטלמ"ע, וכמו במדת הגאווה הנ"ל דכאשר מתבונן בכללית מהות עצמו, במה נחשב הוא⁶⁶⁰, ומכל צד שיביט על עצמו, הוא מוצא רק פחיתות עצמו ומהותו, דכאשר ידע אינש בנפשו מהותו הפרטי הרי יודע הוא כל מסתריו ממש, ויודע האמת באשר הוא, ואז אין מקום כלל על הגבהה והתנשאות, דגם המעט טוב שנמצא בו הוא רק בחסד עליון, ואינו בעבודתו ויגיעתו כלל, ובאמת מי שאינו עז פנים בטבע תולדתו, הרי לא יוכל לעשות שקר בנפשו להתגאות גם על אנשים פשוטים ביותר, אשר בכל אופן טובים הם ממנו בכל פרט, ובפרט בתום לבכם, ומכ"ש לגבי בעלי תורה ועבודה אשר אין לו חלק בזה, ובכלל מין הנברא איך ירהיב עוז בנפשו להתגאות, (דימיו כצל עובר⁶⁷², וברגע אחת חולף ועובר כל גאוותו וכו') ונאכדו כל עשתותיו⁶⁷³, ועיניו יראו גדולי רוח אשר בחכמתם כו' וכאין נחשבו כו'⁶⁷⁴) הנה בעומק ההתבוננות בזה בעמל ויגיעה הדרושה, אז לאט לאט נשברה המדה הרעה.

והאופן ה' הוא בדרך מלמעלמ"ט כאשר מתבונן בגדולת רוממות הוי', איך שלגדולתו ית' אין חקר⁶⁷⁵, כאשר מבין משיג ומרגיש בנפשו רוממות הוי' אז בדרך ממילא מתבטל ההתנשאות והגאווה דלעו"ז וכמ"ש²³⁶ כי גאה גאה, ותרגם איתגאי על גוותנאי, וכן כאשר מתבונן באחדות הוי' כנ"ל ומרגיש בנפשו אחדותו ית', הלא הגבה והתנשאות הוא יש ופירוד היפך ענין האחדות, וממילא כאשר מרבה להתבונן בזה אז מתבטל ישותו וגסותו לגמרי, וא"כ הרי יש אופן בעבודה, דהמדה הטבעית היא מורגשת בעת העבודה, אבל מ"מ החומריות של המדה היא אינה מורגשת כלל, וכמו במדת ההתנשאו' הרי כל עבודתו ויגיעתו בתפלה הוא רק בשבירת או הכנעת מדה זו, ומורגשת המדה (בדוגמת הקרבן כו') ומ"מ הרי חומריות המדה אינה מורגשת כלל, שהרי אינו בערך כלל שיורגש אצלו הטוב טעם דהתנשאו' ואדרבא המדה מתבטלת אז, וכמו"כ הוא בכל עניני עבודה דתפלה, דבעת התפלה אינו שייך להחומריות כלל, וכן לאחר התפלה דכשבא לעניני עולם הרי אינו

בס"ד ש"פ במדבר פ"ב

שאן את ראש כל עדת בני' כו'⁶³¹ וצ"ל מהו"ע נשיאת ראש⁶³², ומשמע מזה ד[בכל] א' מישראל יש בחי' ראש, וצריכים לנשאותה, ולהבין כ"ז ילה"ק משנת"ל⁶³³ דכשם דכללות החיו[ת] דגילוי הקו הוא בבחי' רו"ש, כמו"כ בהעולם קטן בהאדם⁴⁷ עבודתו ג"כ [היא] בבחי' רו"ש, דכל עלי' הוא ברו"ש דוקא, ומהרצוא שלמעלה נעשה הרצוא בנפש האדם, והרצוא בנפש האדם הוא העבודה למס"נ באחד, ונת⁶³⁴ ד[יש] ב' מיני מס"נ, הא' מס"נ שבגוף שהוא בפסוק בכל נפשך²⁴⁰, והב' מס"נ מצד הנשמה, באמירת אחד⁹⁹, ובעבודה ב' מס"נ אלו, הם המס"נ של הנה"א והמס"נ של הנה"ב, דמסירת נפש הוא מסירת הרצון, וישנו מסירת הרצון של הנה"ב שבא ברצוא להוי', והיינו שכופה א"ע וכובש רוח תאוותיו בפועל כדוגמת מסירת הגוף על קדה"ש כו', והרצוא של הנה"א שח[פצו] ורצונו להיבטל ולהכלל בעצמותו ית'.

(לד) **והנה** להבין ההפרש אופן הרצוא דנה"א והרצוא דנה"ב, הענין הוא דה[נה] נת"ל⁶³⁴ דמסירת נפש הוא מסירת הרצון, שימסור רצונו להוי' שיהי' כולו לד', ואין רצונו מתיישב בשום דבר, לא מיבעי בענינים מן הענינים, כ"א גם בגילויים עליונים, [רק] חפצו ורצונו להיבטל ולהכלל בעצמותו ית', ועיקר הכל הוא שיהי' כל זה ע"י עבודה דוקא, דהנה עבודה הוא מל⁶³⁵ עורות עבודים⁶³⁶, וכמו כאשר לוקחי[ם] עור עב, ושורים אותה במים, ובעוד דברים המרככים, הנה בעיבוד [טוב] מעבדים אותה, אשר לא לבד כי נשתנה צורתה, אלא עוד זאת משתנ[ה] גם מהותה ממש, דע"י השרי' והעיבוד מסלקים ומפרידים ממנה העביות והריח רע, וברוב עבודה ויגיעה עושים אותה מוכשר להיות לבוש נאה אל האדם, וזהו יופיו של הדבר, מה שבא מתכלית הגסות והעביות אל הדקות והרכות, היפך טבעה וכמעט שינוי מהותה, דכ"ז בא ע"י עבודה ויגיעה, וזהו"ע העבודה להפוך ולשנות את הדבר הנעבד לעשותו כראוי וכיאות, וכמו"כ יובן דבענין המס"נ הוא ג"כ מה שבא בעבודה דוקא, דלהיו[ת] שזה עיקר גדול בכללות הכוונה העליונה, דכל גילוי אור, ופועל דבר יהי' עפ"י עבודה דוקא, כלומר דגם אם אפשר שיהי' הדבר מעצמו,

(630) = מאמר ז' של ההמשך.

(631) פרשתנו (במדבר) א, ב.

(632) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (א, א).

(633) פרק לב ואילך (לעיל ע' 000 ואילך).

(634) פרק לג (לעיל ע' 000).

(635) שבת מט, ב.

(636) ראה תו"א בראשית ה, ב. משפטים עו, א. לקו"ת שה"ש לה, ד. ובכ"מ.

(672) תהלים קמד, ד.

(673) ע"פ תהלים קמו, ד.

(674) ע"פ ישעי' מ, יז.

(675) תהלים קמה, ג.

שלא ע"י עבודה ויגיעה, הנה ענין בזה שיהי' בעבודה דוקא (וכמ"ש במ"א⁶³⁷ דמי שטבעו טוב בעצם, ואינו צריך לייגע א"ע, מעולה ממנו מי שטבע תולדתו אינו כן, ור[ק] שבעבודתו יפעל זאת כו') וכן בענין המס"נ הוא דוקא כאשר בא ע"י עבוד[ה] דלעבודה הרי בהכרח שיהי' זמן ומקום המוכשר ומסוגל לזה, והוא בתפלה.

דהנה תפלה ענינה אהבה ודביקות⁶³⁸, ולכן התפלה נקראת עבודה וכמ"ש⁶³⁹ ולעבדו ב[כל] לבבכם ואמרז"ל⁶⁴⁰ איזהו עבודה שבלב הוי אומר זה תפלה, שהיא העושה האהבה ודביקות נפשו באלקות, והעיקר בתפלה הוא ק"ש ושמור"ע, דבק"ש אנו אומרים ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך²⁴⁰ שהם אהבות חלוקות זמ"ז, אבל בכללותם הם באים ע"י שמע ישראל⁹⁹ שבק"ש דבשמור"ע העיקר הוא הדביקות וההתקשרות, והמשל דעל שמור"ע הוא כעומד לפני המלך⁶⁴¹, דהעומד לפני המלך ה"ה בטל בתכלית, שאינו מציאות לעצמו כלל, ובעמידתו שוכח לגמרי מרוב ביטולו על מקום עמידתו, להיותו דבוק בהמלך, ולכן פתיחת התפלה הוא אדני שפתי תפתח⁶⁴², דהוא בעצמו אין בכחו לדבר מגודל הדביקו' ולא מיבעי שאין ביכולתו לבקש בקשותיו, כ"א גם לדבר דבר, אבל בק"ש הו"ע האהבה, ולכן התחלתה שמע ישראל⁹⁹, דשמע הוא ל' הבנה והשגה²⁶⁴, דע"י ההשגה באים לאהבה, דכאשר מתבונן האדם דדבר זה טוב לפניו מתעורר לאהוב הדבר הטוב ההוא, וכן שמע מל' אסיפה וקבוצה²⁶⁴ וכמו וישמע שאול⁶⁴³, דבכדי שיהי' אמירת שמע ישראל באמת הוא כאשר מאסף האדם כל כחותיו המפורזים בריבוי טרדות ועסקים, והיינו כאשר מפנה לבו מכל עסקיו, ומייחד את מוחו ולבו, לייחדו ית' או ע"י אמיר' שמע ישראל מקרב ולב עמוק, הנה בדרך ממילא בא האהבה, דזהו מהות מעלת מדריגת נש"י, במהותם העצמי לאהוב את הוי', ורק שישנם ענינים המטרידי' ביותר, אבל כאשר אוסף כחותיו אז בדרך ממילא בא לאהוב, וזהו דק"ש הוא אהבה ומביאה לידי דביקות באלקות בשמו"ע.

והנה בגמ' ברכות⁶¹⁸ אמרז"ל ע"פ²⁴⁰ ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך, בשני יצריך, ביצ"ט וביצה"ר ולכאו' א"מ הלא היצה"ר הוא מסטרא דרע איך אפשר כי יבוא לאהוב את ד', ומה המעלה בזה, עד כי כל תכלית העבודה הוא להביא כי גם הנה"ב שהוא יצה"ר יאהוב את ד', ואיך מביאים אותו לידי כך, אך הענין הוא דהנה ארז"ל⁶⁴⁴ בינונים זה וזה שופטן, והנה ל' שופטן הוא כמו דיין השופט, דמשפט

לאלקות, ואין לו שום שייכות בעניני העולם כלל, שאינו רוצה בהם ואינו מתאווה אליהם, וכן לאחר התפלה כשבא בעניני עולם אינו נכנס בהם כ"כ להיות חופף עליו אור המאיר לו בתפלתו, ולכן אינו רוצה בכל עניני העולם, ואינו מתעורר בתאווה אליהם, והוא לפי שפעל ביטול וחלישות הרצון דנה"ט, ולזאת גם כשבא בעניני עולם אחר התפלה ה"ה מובדל מהם ואינו מתעורר ברצון אליהם כלל, והסימן האמיתי לכל זה הוא שאינו נתפעל כלל מעניני עולם, וזהו הוראה גמורה שאין לו תאוה אליהם כלל, וכמו מי שהוא מתפלל כדבעי ה"ה מסיח דעתו מעסקיו ועניניו, דזהו ההכנה אל התפלה, יפנה ויטול ידי⁶⁶⁹, דההכנה הוא שמפנה לבו מכל עסקים וצרכים שלו, ויטול ידיו, שמסלק מדותיו ורצונותיו בעניני עולם, דזהו הקדמת והכנת התפלה, דאז כאלו אין לו שום עסק וטרדה כלל ועיקר, וכולו מוקדש לד' לעבדו ית', דבהיסח דעת זה הרי נשכח מאתו כל עניני הנה"ט שלו, והיינו דבעת שמתפלל בהתפעלות גדולה בהתעוררות לב גשמי, דהיינו שהלב, ובשר הגשמי שבלבו הם בהתרגשות גדולה מתפלתו, ומ"מ הנה גם הנה"ב מורגש בעת ההיא, עס הערט זעך אז עס איז פראַן אַ יצה"ר ונה"ט, דאין אנו מדכרים בעובדי הוי' בנשמתו⁶⁷⁰, דההתפעלות שלהם היא התפעלות שכלי ובאה רק מצד הנשמה בלבד, כ"א בעובדי ד' בגופו⁶⁷⁰ דהעבודה שלהם הוא בלב ובשר הגשמי, והלב ובשר הגשמי, מתעורר בהתעוררות אלקי, בדוגמת התעוררותה בענינים הגשמיים ממש, ועכ"ז הנה הנה"ב הוא ג"כ מורגש בעת ההיא, ומ"מ הנה חומריות הנה"ב וגסותו, דיא גראַבאָאייט פון יצה"ר זה אינו מורגש כלל, והוא לפי שפעל ביטול וחלישות הכחות דנפש הטבעי והבהמי כו'.

(לט) **ויובן** דבר זה בעבודה בעומק פרטי יותר, והוא דידוע דיש אופן בעבודה, דעבודת התפלה, אשר כל עבודתו ויגיעתו בתפלתו, הוא על פרט א', והיינו על מדה אחת ממדותיו הטבעיים, והוא כאשר ידע אינש בנפשי', מכל הנעשה בו במחסריו ופגמי נפשו במדותיו הרעים, הנה סדר העבודה בתיקוני הנפש (מבואר במ"א באריכות⁶⁷¹) דראשי' כל ותחלת העבודה הוא לתקן את הגס יותר, וכאשר יודע בנפשו כי יש בו מדה רעה ביותר, צריך לשום כל יגיעתו ועבודתו בתפלתו, (והיינו כל מה שהוא העבודה דתפלה, דידוע דבתפלה יש כמה אופנים, בשמחה ובמרירו' בכבי' והתעוררות רחמים רבים) רק על המדה היא בפרט, עד כי ישברנה ויכניע אותה לגמרי מכל וכל, וכמו עד"מ במי שיש לו מדת הגאווה עד"מ והיינו שיש לו טוב טעם וענג, אַ גישמאַק, אין הגבהה והתנשאות, וצריך לעבוד עבודתו בתפלה לשבור ולהכניע מדה זו.

(669) ברכות טו, רע"א.

(670) ראה המשך תרס"ו ע' קנו ואילך. סה"מ תר"ן ע' שנד ואילך. תרצ"ב ע' קפ. תרח"ץ ע' רנב ואילך.

תש"ח ע' 210 ואילך.

(671) ראה שערי תשובה ח"ב קיט, ב ואילך. שער האמונה פמ"ט ואילך. סה"מ תרנ"ה ע' קפט ואילך.

תש"ט ע' 156 ואילך.

(637) ראה אוה"ת דרושים לפסח ע' תנח ואילך. דרושים לר"ה ע' בקו. ובכ"מ.

(638) בהבא לקמן – ראה ד"ה ואלה המשפטים עת"ר שבהערה 1.

(639) עקב יא, יג.

(640) תענית ב, סע"א.

(641) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח סצ"ז ס"ב. סק"ד ס"ב. סקכ"ב ס"א. וראה ברכות לג, רע"א.

(642) תהלים נא, יז.

(643) שמואל"א טו, ד. תיב"ע, רד"ק ומצו"צ עה"פ.

(644) ברכות סא, ריש ע"ב. ראה תניא פ"ג.

הדיין בא עפ"י משפט השכל והכרתו בהענין, דכאשר מבין ומשיג את הענין, ומכיר בדעתו את האמת ממה שרואה בהדבר המתדיין לפניו, הוא מחליט אז דבר המשפט כך או כך, וכן הוא בהאדם, דשכלו שופטו, שעפ"י ההבנה וההשגה בהענין שהוא בו, ומכיר בדעתו את האמת שבזה אז הוא מטה בדעתו ומחליט באופן כך או כך, וזהו דבינונים זה וזה שופטו, דיש ב' שופטים על רצונו של האדם, דהאחד מטהו לכאן, והאחד מטהו לצד אחר וההטי' הוא ע"י הדעת המכריע ככל דבר הטי', וזהו דזה וזה שופטו.

(לה) **וביאור** הענין הוא דהנה אנו אומרים בנוסח התפלה⁶⁴⁵, אתה חונן לאדם דעת כו' ולזאת, בקשתינו כי, וחננו⁶⁴⁶ מאתך חכ' בינה ודעת, דבקשת הדעת הוא על ענין הידיעה והבחירה האמיתית, דהנה בחי' דעת, אם שהוא אחד מהג' מוחין חכ"ד, ומ"מ אינו משתוה לא' מהב' מוחין חו"ב, דהנה המוחין חו"ב, אם שהם מתכללים זה בזה, וכנ"ל⁶⁴⁷ דבנקודת החכ' ישנה בחי' הבינה כלולה, וכן בהבינה יש בה האין והביטול דחכ', אבל כל אחד הוא מוח לעצמו, והם הבנה והשגה, נוסף עליהם מוח הדעת שאינו רק מוח לעצמו, כ"א ענינו הרגשה הכרה והתקשרות בהענין, דהבנה והשגה זו דבחי' חו"ב הנה הרגשתו (דער העריץ דאָס) בהרגש פנימי, ולהכיר בהכרה גמורה, וכן להתקשר בזה בהתקשרות אמיתי הוא ע"י הדעת, דדעת ענינו התקשרות וע"י טיב התקשרותו הוא מכיר במה שמרגיש, והיינו, ער דער קאנט בהכרה ממש דאָס ואָס באַ איים איז גיוען בתחלה נאָר אין אַ דער הער.

וזהו מה שאנו מבקשי' בתחנון בתפלה, וחננו מאתך חכ' בינה ודעת, דהדעת הוא מוח המשלי' ב' המוחין חו"ב, דכל הבנה והשגה, יהי' באיזה אופן היותר נעלה שיהי' אם אינו מרגישו, אַז ער דער הערט דאָס ניט, בהרגשת נפשו, וכן כאשר אינו בא הרגשה זו בהכרה ממש, דענין ההכרה הוא שמכירו בחיוב וגם בשלילה כנודע⁶⁴⁸, ואינו בהתקשרות בזה כלל, כ"א רק השכלה בהבנה והשגה שטחית בלבד, אין זה שלימות המוחין כלל, ולזאת אנו מבקשי' כי יחננו בדעת המכיר להבדיל בין טוב לרע, והוא לברור את הרע לבד והטוב לעצמו⁶⁴⁹, כי התערובות טו"ר הוא שהרע נמצא כלול בהטוב, והטוב מכוסה ברע כו' (וכמ"ש בארוכה בד"ה כי תבואו, ושבתה רס"ב⁶⁵⁰) דלפעמים הדבר שהוא בחיצוניותו טוב במדות בנ"א, הנה באמת פנימיותו

(645) בתפלת שמונה עשרה.

(646) וחננו: בימות החול אומרים חננו. במוצאי שבת ויו"ט אומרים, "וחננו". אבל כ"ה ככפנים בד"ה אלה המשפטים עת"ר הנ"ל. וכ"ה במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ו ח"א ע' כט. שער האמונה פט"ז (לא, ב). שער היחוד פ"ח (קטו, סע"א). אמרי בינה פתח השער פי"ז יח (ח, ב, ט, ב).

(647) פרק יד (לעיל ע' 000).

(648) ראה סה"מ עת"ר ע' קכח ואילך.

(649) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי קונטרסים ע' תיב ואילך. סה"מ עת"ר ע' רמז.

(650) סה"מ תרס"ב ע' ש ואילך. וראה ד"ה נחמו שנה זו (לקמן ע' 000 ואילך).

בהיר ודק, (וע' בפרד"ס בשער הנתיבות⁶⁶⁴), ושכל אנושי הוא שכל מגושם, ויובן זה בקיצור משכל אנושי גופא, דיש בו ב' אופנים הא' הוא הזדככות האדם בכדי לקבל את השכל, דבכדי שיהי' כלי לקבלה אל השכל הוא ע"י עבודה ויגיעת ההזדככות בעצמו שיוכל להגיע לזה, והב' הוא ירידת והגשמת המושכל בכדי שיוכל להבינו, וכמו שהרב כשחפץ להסביר השכל לקטן בדעה מלביש את המושכל במשלים והסברים עד שמלבישו בהלכשה גמורה, ואז הנה ביכולת גם הבעל שכל קטן להבינו, וכן הוא בשכל אנושי שהוא מגושם לגבי שכל אלקי שהוא שכל בהיר (וכמ"ש במ"א⁶⁶⁵ דשכל אנושי לגבי שכל אלקי הוא כדוגמת האבן לשכל דאינו סוג וערך כלל כו')⁶⁶⁶ ודוגמתו יובן בנשמות הנמוכות דשכלם הוא מגושם ביותר, ולכן צריכים עבודה ויגיעה להפשיט כחות הטבעיים שלהם שבאים בהגשמה ביותר, ועוד זאת כי עצם השגתם הוא בהגשמה בערך השגת הנשמה כו', אבל מצד עצם ענין הדעת האלקי דישנו בכל נשמה הנה ישנה גם בנשמה נמוכה, להיותה ג"כ בחי' נשמה אלקית.

(לח) **והנה** ההתבוננות והדעת אלקי שבנה"א הרי גורם ופועל גם על הנה"ט בעת התפלה, דבעת התפלה הרי הכחות דנה"א הם בהתגלות והתרחבות, ולזאת הנה אז הוא התגלות והתפשטות הדעת האלקי, ומצד הדעת הוא הבריור בין טוב לרע, וההבדלה ביניהם וכנ"ל דכל הבדלה הוא ע"י דעת דוקא, ואז הוא הבחירה, דמואס ברע ובוחר בהטוב האלקי, ונוסף לזה הוא פועל גם בהנה"ט שלא יטה אחר רצונות זרים כלל וכלל, אלא שאינו מתקיים לאחר התפלה, דמיד אחר התפלה כשהולך לשוק ונטרד מוחו ולבו בעסקיו וריבוי עניניו, אשר לבו ונפשו שם כל היום לרבות כו'⁶⁶⁷ ובפרט כאשר נסרך ונדבק אחרי ההבל והמותרי ממש שבעניני עסק ומו"מ, דאז הוא שוכח על הביטול דתפלה, ועל כל אשר הכין בתפלתו בשביל עבודת היום, (וכנ"ל (בד"ה ושבתה⁶⁶⁸) דבעת הרצוא דנה"א אין לשכות, על הרצון חיצוני שבעניני עולם, דזה שומר שלא יבוא לימשך אחרי ההבל והמותרי כו') ויכול להיות שיבחור בההיפך ממש מאשר בחר בתפלה כו' וימאן בהטוב האלקי, להיות לבו עתה, בהיותו בעניני עולם, רחוק מזה לגמרי, ממה שהי' בתפלה, דעניני עולם הם הפכים אצלו מעניני עבודה בתפלה, ובלתי מתאימים זה עם זה כלל, ובאמת הנה גם בזה יש חילוקי מדרי' ולא כל אפי שוין, דמי שעבודתו בתפלה כדבעי למהוי, הן ביסוד ושרש התפלה, והיינו בההכנה אל התפלה, והן בהתבוננות ועצם התפלה, דלבד זה שמבין את הענין ומשיגו בטוב, הנה הוא בחוץ ההתקשרות בעצם הענין ומכירו בהכרה טובה, ונרגש בנפשו ממש, אז ה"ה מתפעל באמת בקירוב ודביקות

(664) ראה סוף פרק יב (לעיל ע' 000).

(665) ראה גם אוה"ת דרושים לסוכות ע' איתשטו. סה"מ עטר"ת ע' תקפד. תרצ"ב ס"ע פט. וראה לעיל

פרק יז (ע' 000).

(666) ראה גם חובת הלבבות שער היחוד פ"י. תו"א מקץ לח, ב – הובאו באוה"ת שם.

(667) ע"פ לשון חז"ל – ברכות יב, ב.

(668) פרק לג (לעיל ע' 000).

כנ"ל⁶⁵⁷) ואח"כ בא הנחה זו בהשערה, והוא מה דמשער בשכלו לבד, שאין לו בזה הוכחות שכליית גמורות, כ"א בהשערה, אבל השערה זו הרי יש בה יסודות שכליים (רק שהיסודות הם של השערה ולא של השגה וכמ"ש בד"ה שופטים ושוטרים, רפ"א⁶⁵⁸) ואח"כ הוא מה שבא בהשגה גמורה ממש, והביטול דהשגה וכן דהשערה ה"ז רק לפ"ע ההשגה וההטי, אבל הביטול דהודאה הוא בהנחת עצמותו לגמרי.

וכמו"כ הוא בעבודה דתפלה דכשאומו מודה אני לפניך מלך חי וקים, או הודו להוי' כו'⁶⁵⁹, דאז הרי עדיין אינו יודע ואינו משיג מאומה, דקודם התפלה הנה נשמה באפו⁶⁶⁰ ואינו שייך לעניני השגה, והוא רק בבחי' הודאה בלבד, הנה הוא מתבטל לאלקות בהודאתו זאת, דמאחר שמודה כמו שהוא באמת, דהוא ית' מלך חי וקים, ומתבטל ע"י הודאה זו בביטול כל מהותו, נעשה עי"ז מוכשר להתבונן בתפלה בהתבוננות אלקי כו' ואח"כ עולה בתפלה מדרגא לדרגא, בפסוד"ז שהם ההילולים ותשבחות שעיי"ז נעשה החקיקה מבחון⁶⁶¹, ואח"כ בברכת ק"ש שהוא התחלת החקיקה מבפנים⁶⁶¹ עד בהגיעו לפ"ר⁶⁶² דק"ש ופסוק⁶⁵² בשכמל"ו¹⁰⁰¹ הנה ע"י התבוננות שבתפלה מתעורר ומחליט בדעתו לבחור בבחירה אמיתית, והוא למאוס ברע ובכל דבר שהוא מנגד לאלקות, ולבחור בטוב האלקי, ושיהי' לו רק רצון אחד לד' לבד, והיינו שלא להספיק א"ע בתיקוני מדותיו ומילוי חסרונותיו בלבד, כ"א להיות כל רצונו לה' בלבד, ובחירה זו היא אמיתית הרצון ולב שלם שאין בזה שום תערובת שקר כלל, ובא מהדעת אלקי, שישנו בכל אחד ואחד מישראל, אשר בדעת זה כל ישראל שוין, דקטן וגדול שם הוא⁶⁶³ עד כי גם פחותי הערך ונשמות הנמוכות הם בהשואה גמורה בעצם הענין דדעת האלקי דהרי גם נשמה הנמוכה היא נשמה אלקית, ויש בה בחי' דעת, וכנ"ל דהדעת אינו בחי' מוח, כמו מוח חו"ב, והוא בעיקרו ענין הרגשה והכרה, וכל נשמה לפי ערכה מרגשת ומכרת באלקות ויודעת את ה' ובחרת רק בו ית' והחילוק הוא רק בקטנות וגדלות ריבוי ומיעוט, ועוד זאת בנשמות הנמוכות דהכחות הטבעיים שלהם באים בהתלבשות יותר בהגשמה, ולזאת צריכים יגיעה יותר להעלותן, והוא לבד זה מה שאין ביכולתם לעמוד על ענינים נעלים וגבוהי' באלקות, לפי שאין ביכולתם לקבל, הנה עוד זאת דגם זה מה שמקבלי' הוא בהגשמה, וכידוע דבשכל הרי יש חילוקי מדרגות ישנו שכל המגושם ושכל המזוכך אשר בד"כ הוא ההפרש בין שכל אנושי לשכל אלקי, דשכל אלקי הוא שכל

רע, ולפעמים להיפך מזה ממש, דמה שנראה דינו טוב, אבל באמת הרי יש בזה כוונה פנימיות, ובכדי לברור הטוב מן הרע, הוא ע"י הדעת, וכאמרם ז"ל⁶⁵¹ והבדלה בחונן הדעת, להיות כי כל הבדלה בא מצד הדעת המברר, וגם זאת שע"י הדעת בא הבחירה האמיתית, והוא למאוס ברע, ולבחור בטוב האלקי, דטוב זה בא ע"י הכרה דוקא, דכל דבר הנפלא והיקר ביותר הוא נעלם ומכוסה, ולגלות הנעלם מכסויו הוא ע"י ההכרה דוקא והוא בעבודת התפלה, דכאשר מכיר את בוראו בהכרה גמורה, ע"י ההתבוננות בגדולת הוי', הנה אז הדעת שלו גורם ופועל על הרצון שבלב שיבחור בטוב האלקי, וימאס בכל מיני רע, ובכל דבר המנגד לאלקות, וזה בא ע"י ההתבוננות בגדולת הוי', דכאשר מתבונן בגדולת ה' ובהעלי' דאלקות אין דעם עילוי פון אלקות, הרי אז מתעורר נפשו לאהבה את הוי', ובפרט בהתבוננות דאחדות ה', וכמו בפסוק ראשון דק"ש שמע כו' אחד⁹⁹, דאוא"ס ב"ה הוא יחיד ומיוחד בתכלית, וכן בהוי' אחד מצד העולמות, דגם לאחר שנבראו העולמות ה"ה מיוחדים בתכלית היחוד, להיות כי האוא"ס ב"ה נמצא למטה בעולם התחתון בגילוי ממש כמו שהוא למעלה בעולם האצי' ובעולמות הא"ס שלמעלה מהאצי', דזה גופא מחייב דהעולם התחתון (וכן כל העולמות כו') ה"ה בטלים ומיוחדים בתכלית היחוד, ובפרטי עניני ההסברים שבזה הנה מובן ומושג שאין שום דבר המעלים ומסתיר לפני אוא"ס ב"ה* והאוא"ס ב"ה מאיר בגילוי ממש למטה ולא יש מציאות יש המעלים ומסתיר כלל, וכאשר מבין זאת בהשגתו ומכיר את האמת כמו שהוא, ומרגישו בהרגשת נפשו ממש, אך נמשך ונתעורר לאהוב את ד', וכן בפסוק⁶⁵⁴ בשכמל"ו¹⁰⁰¹ בהתבוננות האור וחיות אלקי המח' את העולמו' מרוכ"ד עד סוכ"ד, ואיך דכל הנבראי' חיים וקיימין מהאור וחיות האלקי המהווה ומחי' אותם, הנה ע"י כל זה נעשה אצלו תוקף הטיית הרצון וההחלט לבחור בטוב, ולמאוס ברע ובכל דבר המנגד לאלקות, ואין הכוונה למאוס רק ברע הגמור ח"ו בלבד, כ"א כל דבר תאוה וחמדה חומריות,

(* דלבד⁶⁵² זאת מה שהוא בבורא ונברא כו' הנה גם במשפיע ומקבל, וכמשנת⁶⁵³ בענין סילוק אור השכל בכדי למצוא דבר ההשכלה בשביל המקבל וערכו, הנה באמת לגבי המשפיע הנה סילוק זה אינו סילוק אמיתי כו'.

(651) ברכות לג, א. ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב. וראה מקומות שצויינו בהערה 649. סה"מ עת"ר ע' קיג.

(652) על קטע זה כתב רבינו: „אצ"ל" (=אין צריכים להעתיק)*.

(653) פרק כח (לעיל ע' 000).

(654) אף דברוך שם כו' אינו בתנ"ך, בכל זה קוראו ג"כ פסוק, אגב דשמע ישראל. וי"ל עוד שהוא מפני שמצינו בכמה מקומות בחז"ל על נוסח תפלה עתיקה הביטוי „דכתיב" (זח"א לד, א. ובכ"מ. תוד"ה נשים ברכות כ, ב), או גם „קרא" (ת"ז תי' נ"ז ע"פ שטחיות הלשון שם) – ולכן שייך לקרותו „פסוק" (הערת כ"ק אדמו"ר בסה"מ תש"ט ע' 150. וראה גם הערות ותיקונים לתניא ספ"ל" (מו, ב)).

(* ראה שיחות: ש"פ ראה, מבה"ח אלול תשמ"ב; ש"פ האינו, שבת שובה (התוועדות ב') תשמ"ה (תורת

מנחם התוועדות תשמ"ב ח"ד ס"ע 2060 ואילך. תשמ"ה ח"א ע' 73).

(657) פרק ז (לעיל ע' 000).

(658) סה"מ תרפ"א ע' שג ואילך.

(659) דברי הימים"א טז, ת.

(660) ישע"י ב, כב. ברכות יד, א. וראה לקו"ת פינחס טט, ד ואילך. אוה"ת בראשית ח"ו תתרכ, א. סה"מ

תרפ"ט ע' 84 ואילך. וש"נ.

(661) ראה לקו"ת בחוקותי מז, ד. קונטרס העבודה בתחילתו. סה"מ תרס"ה ע' יג.

(662) = לפסוק ראשון.

(663) ע"פ איוב ג, יט.

עם המושג, וזה כל יגיעתו בעבודתו, וכאשר פועל ישועות בנפשו בענין זה, להסיר כל מונע ומעכב ומתאחד עם המושג, אז הנה הענין נקלט אצלו בטוב, דער ענין קלעפט אים ומרגיש, און ער דער הערט דיא געטליכקאייט שבהשגה זו, ואין זה בא באופן מושגי, כ"א בהרגש והכרה, וזהו מהות ההתבוננות.

והנה אנו רואין במוחש דיכול להיות שמייגע א"ע ביגיעה גדולה ועצומה על דבר התבוננות, ואחר כל גודל יגיעתו אין הענין נקלט אצלו, והראי' שאין לו שום התפעלות מן המושג שלו, דהרי בהכרח הוא שמדבר שמשגו בטוב שיתפעל עליו, וכמו כאשר מתבונן בהענין בהתבוננות דהשגה, ה"ה מתפעל מזה, והוא מה שניתוסף לו ידיעה והשגה כנ"ל, כמו"כ בהתבוננות דתפלה כאשר נקלט אצלו הענין בהכרח שיתפעל על הדבר, רק שהתפעלות זאת אינה התפעלות דהשגה, כ"א התפעלו' אלקי, והוא לפי שבהתבוננות דהשגה בא מן ההתעכבות על ההשגה, דזהו הזריעה וצמיחתו התפעלות, תוס' וריבוי בשכל והשגה, אבל בהתבוננות דתפלה הנה ההתעכבות הוא על הרגשת האלקי, דער העריין דיא געטליכקאייט שבזה לזאת הצמיחה הוא ההכרה וההתקשרות באלקות בהתפעלות גדולה, אבל בכל אופן הנה ההתפעלות היא מוכרחת, וכאשר אין התפעלות זו, הרי מוכרח הדבר שיהי' טעם בזה, והטעם הוא העדר הכשירות, שאינו מוכשר ומסוגל לזה עדיין, וכנ"ל דעיקר העבודה בהתבוננות דתפלה הוא להסיר כל מונע ומעכב וחסרון שיש בהאדם כו', וכל זמן שלא הסיר המניעות ועיכובי' אינו מוכשר עדיין, והסיבה להעדר הכשירות הוא התגברות הישות והחומריות שלו, דחומריות הוא מונע לאלקות, דער ואס איז אַ חומרי און אַ מציאות יש, האָט ער קיין קלעפּ ניט אין געטליכקאייט, וכמאמר⁶⁵⁵ אין אני והוא יכולין לדור.

(ז) **והנה** בכדי שיהי' האדם מוכשר אל ההתבוננות בתפלה הוא ע"י הקדמת העבודה בהודאה, דהודאה גורם ופועל הנחת עצמו[תו] לאלקות, הודאה מאַכט דעם אָועק לייג צוא אלקות, ואָס ער גיט זעך איבער צוא געטליכקאייט, און צוא ענינים אלקיים, וכידוע⁶⁵⁶ דהביטול דהודאה הוא גבוה יותר מביטול דהשגה, וכמו אחד המודה לחבירו הן בשכל וסברא, דאף שהוא אינו מבין את השכל והסברה²⁵⁹ בעצמו, רק שמודה שהאמת הוא כמו שאומר זולתו או שמודה על א' שהוא גדול אף שהוא בעצמו אינו מכיר גדולתו, ויכול היות דאין לו גם ההכשירות להכיר גדולת הגדול, ורק שמודה בלבד, הנה בהודאתו זאת ה[וא] מתבטל במהותו ממש, דביטול זה דהודאה הוא בעצם מהותו ממש, ואינו כמו בהשגה, דביטול דהשגה ה"ה מוגבלת לפי אופן השגתו, ולפי אופן השערותו והה[טי]ן שלו, דהנה הסדר בהשגה הוא, דתחלה הוא ההנחה, דער לייג פון שכל [ובנ[ש"י] הו"ע האמונה

אפילו בדברים המותרים, ורק שהם למלאות תאוות נפשו בכל אופן שיהי', הוא מאוס אצלו בתכלית המיאוס, ותכלית חפצו ורצונו הוא באלקות, והיינו שיהי' לו רק רצון אחד לה' לבד, וכידוע לכל באי שערי העבודה בתפלה, לבוא בברית ד' בהתקשרות המוח והלב בתפלה, הנה זה מגמתם שיהי' להם רק רצון א' להוי' לבדו, ולא ילך אחרי רצונות זרות כלל וכלל, ואינם מסתפקים בזה שמואסים ברע בלבד, כ"א להיות רצונם רק להוי' לבדו, וע"ז סובב והולך כל עבודתם ויגיעתם בתפלה בהתבוננות והעמקת הדעת לפעול ישועות בנפשם להיות רצונם מיוחד רק להוי' לבדו.

(לו) **והנה** התחלת התפלה הוא בהודאה, כי הביטול דהודאה פועל ועושה הטיית נפשו אל אלקות בכלל, ע"י התפלה וערט מען בכלל נעהנטר צוא געטליכקאייט, דיוכל אח"כ להתבונן בתפלה, והיינו שיהי' לו הכשירות להתבונן בהתבוננות אלקי, דההתבוננות הרי צריכה הכשיר²⁵⁹, דבלא הכשירות, דאם אינו מוכשר בתחלה לזה אינו בא לידי התבוננות אמיתי שתפעול במוח להאירו ובלב להלהיבו, והוא דוקא ע"י הקדמת הכשירות הדרושה לזה וכמו שאנו רואין במוחש, דלפעמים מייגע א"ע בדבר התבוננות, ועצם דבר ההתבוננות היא מסודרה בטוב, שיודע את דבר ההשגה בטוב, ומתעכב בזה דער ענין שכלי ציט עם צוא אַז ער האַלט זעך באַ אים להתבונן בו, ומ"מ אינו נקלט אצלו הענין בפנימיותו כלל, דהתבוננות אינו השגה, דהשגה דכאשר אינו משיג את הענין ה"ה מייגע א"ע עד שבא על השגת השכלה היא, אבל לאחר שמשגה, ובפרט בהשגה טובה, דבכלל זה הוא גם ההתבוננות שבהשגה, והיינו העיון וההסתכלות החזקה כנ"ל שמעיין בהדבר בעת השגתו, והיינו דלאחר שיודע את דבר ההשגה ה"ה מסתכל בה, בנושא הענין בכל פרטיו, דמטיב ההסתכלות בהענין המושג, נעשה השגה גדולה ורחבה.

אמנם ההתבוננות שבתפלה אין זה מעניני ההתבוננות דבאולפנא ולימוד, דהתבוננות זו היא ההסתכלות בהאלקי' המושג בהשגה זאת, ולזאת כלי יגיעתו בהתעכבות אינו ענין של השגה כלל, כ"א ענין אלקי, וזה בא כאשר דבר ההשגה ההיא נקלט אצלו, והעבודה בזה אין זה כמו עבודת השגה שהוא בהמושכל וההשגה, דכל זמן שאינו מבינו בטוב הוא מדקדק בהמושכל ומתייגע בו עד שמבינו, משא"כ בהתבוננות דתפלה הנה כל עבודתו הוא רק בעצמו, שיהי' מוכשר לקלוט את הענין, וכל זמן שאינו קולטו עדיין הוא הוראה דהחסרון הוא בו, דלכן אנו רואין דבהשגה הנה כל מה שמתעכב יותר הנה מתרחב יותר ההשגה, ובאה בטוב טעם יותר, וכידוע דכל ענין מהות השגה הוא טוב טעם בעצם הדבר, וא"כ כל מה שמתעכב יותר בהשגתו מתוסף לו טוב טעם יותר, וא"כ בדרך ממילא מתרחב ומתגדל הענין יותר, וכנראה במוחש דאינו דומה כלל דבר שהתבונן בהשגתו כמה פעמים לריבוי פעמים, דבכל פעם ופעם מתוסף לו טוב טעם בהענין, משא"כ בהתבוננות שבתפלה אם שהוא ג"כ ענין ההתעכבות, מה שמתעכב בההשגה היא, אבל כל עבודתו הוא להתעצם עם ההשגה ההיא, אייף צוא פאָר איינציגין זיך מיט דער השגה, ועיקר העבודה בזה הוא להסיר כל דבר המונע ומעכב אותו מלהתאחד

⁶⁵⁵ סוטה ה, א.

⁶⁵⁶ ראה פירושו המלות פקב"ב ואילך. המשך תער"ב ח"א ע' תריט ואילך. סה"מ תרע"ח ע' שטט.

תרצ"ב ע' רסד.